

ET SAMFUND MED UFORLØST POTENTIALE

Indspil til Reformkommissionen

EN
VEJ
TIL
ALLE

er et **partnerskab** mellem Modstrøm, Akademiet for Social Innovation, Socialt Udviklingscenter SUS, Bikubenfonden, Copenhagen Dome og Tuborgfondet. Sammen arbejder vi for et samfund, der giver alle unge mulighed for at finde deres egen vej til uddannelse, job og fællesskaber.

Modstrøm er en forening for unge på og omkring den Forberedende Grunduddannelse, FGU. Vi er en bevægelse af unge, der ikke går den lige vej, som kæmper for et bedre og mere rummeligt uddannelsessystem.

AKADEMIET FOR
social innovation

Akademiet for Social Innovation er et fællesskab af samfundsengagerede ledere på tværs af samfundet, der arbejder sammen for at skabe samfundsforandring.

Socialt Udviklingscenter (SUS) er et videns- og projekthus, som arbejder for at skabe sociale forandringer og bedre livsbetingelser for socialt udsatte og sårbare børn og voksne.

Copenhagen Dome er et videnscenter, der rådgiver kommuner og sociale organisationer om udvikling og forankring af sociale indsatser og om samarbejde på tværs af sektorer.

Bikubenfonden er en uafhængig, erhvervsdrivende fond, der arbejder for at nyskabe muligheder for unge på kanten af samfundet og for aktuel scene- og billedkunst

Tuborgfondet er en fond, der skænker muligheder for, at unge i fællesskab kan skabe en håbeful og bæredygtig fremtid.

EN VEJ TIL ALLE

Det danske uddannelsessystem er en succeshistorie. Aldrig har så mange unge taget en ungdomsuddannelse. Aldrig har så mange taget en videregående uddannelse. Ungdomsarbejdsløsheden er rekordlav – både historisk og i international sammenligning.

Men der er en bagside af historien. Det er historien om et samfund, der trods velstand, politiske målsætninger og årtiers reformer ikke lykkes med at indfri ambitionen om at give alle børn og unge mulighed for at få en uddannelse og finde deres vej til arbejdsmarkedet. Det er historien om et uddannelsessystem, der sine mange kvaliteter til trods, producerer og forstærker marginalisering, mistrivsel og udsathed, og ikke lykkes med at skabe de rigtige rammer for læring og udvikling hos en stor gruppe børn og unge. Resultatet kan vi aflæse i statistikken, der fortæller, at knap 50.000 unge i alderen 15-24 år står uden job og ikke er undervejs eller færdige med uddannelse. Sådan har det været i årtier. Tusindvis af unge får aldrig forløst deres potentiale, men kobles langsomt af samfundets fællesskaber. Det har enorme konsekvenser – både for den enkelte unge og for vores samfund.

Som samfund har vi en fælles opgave i at skabe veje til gode liv med fællesskaber, uddannelse og arbejde for alle unge – uanset vilkår. Det kræver, at vi begraver nogle af de antagelser om, hvad der former unges valg, muligheder og ønsker ift. uddannelse og arbejdsliv, som har drevet de sidste årtiers reformdagsorden, og som derfor gennemsyrrer systemet i dag.

Vi skal løfte blikket fra statistikkerne og lytte til de mennesker, det handler om. Og så skal vi erkende, at problemet ikke ligger hos de 50.000 unge. Det er ikke dem, der er dovne, forkerte eller utilpassede. Det er et samfundsproblem, som vi skal investere i at løse. Vi skal engagere os på tværs af det offentlige system, erhvervslivet og civilsamfundet - og vi skal turde diskutere og tage livtag med de strukturer, normer og tilgange, som bor i systemet omkring børn og unge i dag, og som vi ved ikke virker.

Med dette indspil ønsker partnerskabet *En vej til alle* at inspirere Reformkommissionen, beslutningstagere og aktører på området til, hvordan vi kan begynde at arbejde med grundlæggende forandringer af systemet. Grundlaget for indspillet er erfaringer og perspektiver fra unge erfaringseksperter, der selv har kæmpet med at finde vej til uddannelse, job og fællesskaber, viden om virksomme ingredienser i nytænkende ungeindsatser og ideer og perspektiver fra mere end 40 ledere og organisationer på tværs af samfundet.

Det er vores unge erfaringseksperter, der har sat retningen for, hvor vi skal begynde at forandre systemet, hvis vi skal lykkes, og det er deres drømme for en bedre fremtid, der har været vores ledestjerne.

Vi sender vores oplæg afsted med ydmyghed overfor den store opgave, som ligger foran os alle sammen og med håbet om, at vi kan bidrage til at så nogle frø til en ny reformdagsorden i de kommende år. Vi står klar til at bidrage.

God læselyst!

LÆSEVEJLEDNING

Indspillet er et koncentrat af et halvt års vidensindsamling og samarbejde mellem unge erfaringseksperter og medlemmer af Akademiet for Social Innovation i regi af partnerskabet *En vej til alle* om at udvikle bud på, hvordan vi skaber en vej til alle unge.

Del 1 Vidensgrundlag: Unges erfaringer og virksomme ingredienser

s. 8

Del 1 præsenterer hovedtemaerne i vores unge erfaringseksperter fortællinger og deres bud på, hvilke forandringer, der er behov for og 9 virksomme ingredienser i ungeindsatser på tværs af civilsamfund, virksomheder og det offentlige system. Det samlede vidensgrundlag findes i tre bilag

Bilag 1: Temaer på tværs af fortællinger fra 49 unge om udfordringer og bump på vejen gennem folkeskole og ungdomsuddannelse

Bilag 2: Ungefortællinger

Bilag 3: Analyse af virksomme ingredienser i ungeindsatser

Del 2 En ny reformdagsorden

s. 15

Med afsæt i vidensgrundlaget peger vi på 4 nødvendige systemiske omstillinger, og vi giver vores bud på, hvordan de kommende års reformer skal designes og implementeres.

Del 3 Løsningsspor

s. 24

Vi præsenterer 14 løsningsspor, som vi foreslår, at vi arbejder videre med, og inspiration til, hvordan vi kan komme i gang.

Til sidst er en liste over alle de mennesker og organisationer, der har bidraget til indspillet. Og som står klar til at bidrage til at skabe forandringerne.

Sådan er indspillet blevet til

Afsættet for indspillet er vores ønske om at lade unges erfaringer og bud på, hvilke forandringer, der er behov for, få en central plads i Reformkommissionens arbejde og den efterfølgende politiske og offentlige debat. Samtidig har vi i en tro på, at der er behov for at bringe viden, ressourcer og virkemidler fra både civilsamfund, erhvervsliv og det offentlige system i spil, hvis det skal lykkes.

Derfor har vi bragt unge erfaringseksperter og samfundsengagerede ledere fra civilsamfund, offentlige organisationer, virksomheder, fonde og uddannelsesinstitutioner sammen om at udvikle ideer og forslag til løsninger. Afsættet for arbejdet med at udvikle løsningsforslag har været:

- 1) to fortællecamps, hvor unge har delt deres erfaringer om at finde vej til uddannelse og job og sammen skabt fælles viden om, hvor udfordringerne ligger
- 2) en analyse af virksomme ingredienser i ungeindsatser i samarbejder på tværs af civilsamfund, virksomheder og kommuner

(læs hele vidensgrundlaget og de anvendte metoder i bilag 1-3).

Herefter samlede vi 20 unge erfaringseksperter fra både fortællecamps og de analyserede ungeindsatser til en workshop, hvor de identificerede 5 kerneproblemstillinger. Det er de problemdefinitioner, som har været styrende for arbejdet med at udvikle løsninger. Denne tilgang er valgt for at sikre, at vi holder fast i de unges perspektiv på, hvad problemet er, og dermed, hvor løsninger skal findes.

Efterfølgende arbejdede unge erfaringseksperter og medlemmer af Akademiet for Social Innovation sammen om at undersøge og perspektivere problemstillingerne og udvikle forslag til løsninger. Medlemmerne af Akademiets rolle har været at tage udgangspunkt i erfaringseksperternes perspektiver og ideer og sammen med dem udforske og kvalificere, hvilke tiltag, der kan hjælpe forandringen på vej. Efterfølgende er en gruppe af de unge erfaringseksperter blevet præsenteret for alle løsningerne samlet og har kvalificeret dem. I løbet af processen har vi også afholdt et åbent morgenmøde, hvor aktører på feltet bidrog med deres perspektiver og viden. Partnerorganisationerne i *En vej til alle* har ageret sekretariat for processen og samlet alt materialet i dette dokument. Processen er illustreret i figur 1 på s. 7.

Hvad gør vi herfra?

Med dette indspil opfordrer vi til et nyt politisk lederskab, som er helt afgørende for unges trivsel og udvikling. Men vi ved også, at systemisk forandring kun kommer gennem lederskab på alle niveauer og på tværs af sektorer. Det arbejde vil partnerskabet *En vej til alle* selv gå forrest i gennem afprøvninger, systematisk læring om hvad der skaber effekt og mobilisering og fælles læring på tværs af de mange aktører, der er en del af løsningen.

De idéer og løsningsspor, som vi fremsætter her, skal udvikles, kvalificeres og testes i samarbejde med eksperter, praktikere, embedsværk og vigtigst af alt: unge selv. Vi skal undersøge andre vinkler og perspektiver på problemet og være nysgerrige på, hvilke andre løsningspor, der skal dyrkes.

Vi vil gerne invitere Reformkommissionen, centraladministrationen, kommuner, organisationer, virksomheder mfl. til – sammen med os – at dykke ned i de forskellige forslag og afsøge, om og hvordan, de kan blive til virkelighed.

Så hermed en invitation – og en opfordring – til at bidrage til det videre arbejde med at skabe **En vej til alle!**

Proces for udarbejdelse af indspillet

Virksomme ingredienser

Analyse af 12 ungeindsatser på tværs af sektorer gennem interviews, workshop med unge deltagere og fagprofessionelle.

Erfaringseksperter

49 unge erfaringseksperter delte erfaringer og skabte fælles viden om udfordringer på tværs.

Kerneproblemer

Unge erfaringseksperter udvalgte 5 udfordringer som vi skulle adressere.

Løsningsforslag

Samarbejde mellem unge erfaringseksperter og medlemmer af Akademiet for Social Innovation om at udvikle løsninger.

Ungepanel

Kvalificering og af løsninger og sikring af ungeperspektiv.

Udvikling, dialog og test af løsningsforslag i samarbejde med feltet

Inspiration, viden og forslag til Reformkommissionen

Figur 1: Proces for udarbejdelse af indspillet

DEL 1 VIDENSGRUNDLAG

Vidensgrundlaget for indspillet er fortællinger fra 49 unge erfaringseksperter, workshops hvor erfaringseksperterne har peget på udfordringer, der går på tværs samt en analyse af virksomme ingredienser i ungeindsatser, der går nye veje. Her præsenterer vi essensen af den viden. Det er de unge erfaringseksperters fortællinger, der er citeret rundt omkring i indspillet.

Erfaringseksperters oplevelser

I erfaringseksperternes fortællinger om de udfordringer, de har mødt på deres vej gennem skole- og ungdomsuddannelse, fyldte særligt tre livsvilkår:

Psyriske udfordringer er det vilkår, der har haft størst betydning og skabt de største udfordringer for de unges vej til og igennem ungdomsuddannelse. Psyriske diagnoser og mistrivsel som angst og depression har udgjort betydelige barrierer i forhold til stabilt fremmøde, deres evne til at engagere sig socialt og følge med fagligt.

Ordblindhed er en funktionsnedsættelse, som en stor del af de unge er ramt af, og som har haft stor betydning for deres skolegang. Det giver faglige udfordringer og har en social slagside, fordi både klassekammerater og lærere opfatter dem som mindre intelligente. I flere tilfælde fører det til mobning og social udelukkelse. Problemerne gør sig særligt gældende, når ordblindheden ikke bliver opdaget, når den rette hjælp udebliver, og de unge ikke har et netværk, der kan støtte op og finde vej til relevant hjælp.

Udfordringer i den nære familie er det tredje vilkår, der i særlig grad trådte frem i de unges fortællinger. På tværs optræder bl.a. forhold som fysiske og psyriske diagnoser, fysisk og psyrisk vold og stofmisbrug hos forældre og/eller søskende. Uanset om der er tale om den ene eller anden type af forhold, er det tydeligt, at ustabilitet i familien kan være med til at skabe mistrivsel og er udslagsgivende for, om de unge har en svær vej gennem skole- og ungdomsuddannelse.

Med de livsvilkår oplever vores unge erfaringseksperter at møde et skole- og ungdomsuddannelsessystem, som ikke er gearret til at tage hånd om dem og støtte dem i deres forskellige udfordringer. De oplever en undervisningsform og et læringsmiljø, de ikke kan tilpasse sig, og som heller ikke kan tilpasses til dem.

“Efter jeg har fået Morten som lærer, er det blevet meget bedre med min selvtillid. Han ser mig som et menneske og ikke bare en elev, der bare skal sættes i gang. Vi løber sammen, og når vi løber, snakker vi meget om de ting, der foregår i mit liv. Hvis jeg var blevet taget hånd om på samme måde, som Morten tager hånd om mig, i folkeskolen, tror jeg, at jeg havde været et andet sted i dag.”

AT FØLE SIG ANDERLEDES OG UDENFOR

Det er et stærkt og gennemgående tema i de unges fortællinger at føle sig – og blive set som – anderledes og holdt uden for fællesskabet. De unges fortællinger er, særligt fra grundskoletiden, gennemsyret af oplevelsen af denne 'anderledeshed'. De unge forsøger at passe ind i fællesskabet og mestre de sociale koder, men føler sig udstillet og udstødt. De bliver mobbet, overset, set ned på og opgivet af lærere og kammerater, når de stikker ud, ikke kan sidde stille eller ikke kan magte det faglige eller det sociale. Som en coping-strategi skifter de skole eller bliver væk i lange perioder.

“ Min mor og far prøvede at snakke med skolen om de kunne gøre noget ved nogle af de elever, der havde mobbet mig ud, men de var sådan rimelig ligeglade med det. At hvis jeg blev mobbet, kunne jeg bare flytte skole. Det er også derfor, jeg har så svært ved alle timerne nu, for jeg havde ikke lært noget som helst. Det meste af det jeg har lært, har jeg lært selv. ”

TVIVL OG PRES

De unge er karakteriseret ved at være i tvivl om, hvad de vil, når grundskolen slutter. De oplever at skulle vælge retning på kort tid og et ensidigt fokus på karakterer som målestok. De unge fortæller om pres for at gå den "lige vej" gennem skole- og uddannelsessystemet. Om at det forventes af dem, at de tidligt ved, hvilken retning de vil, og at de formår at fastholde den retning. De oplever ikke, at der er plads til udsving eller omveje. Når beslutningen om typen af ungdomsuddannelse er truffet varer tvivlen ofte ved. For inden længe skal nye beslutninger tages om valg af retning inden for den pågældende uddannelse. For nogle bliver den udbredte tvivl til et mønster af en række forsøg på afklaring omkring uddannelses- eller jobretning, hvor de unge starter på noget, men ikke finder sig til rette, dropper hurtigt ud og skifter til noget andet. Og hvor det opleves som et nederlag, fremfor en positiv oplevelse om at få erfaring og blive klogere på sig selv.

“ En af de ting, jeg synes, presser meget, er karakterer og den måde, de er opbygget på. Man kan ikke gå så meget op i det, man lærer. Det handler mere om karakterer. Hvad med de egenskaber, man skal have i det job man skal ud til? ”

DÅRLIG VEJLEDNING

Oplevelsen af utilgængelig og utilstrækkelig vejledning, særligt i overgangen til ungdomsuddannelse, står tydeligt frem på tværs af de unges fortællinger. De oplever, at vejledningen understøtter et uddannelseshierarki. I toppen af hierarkiet ligger gymnasiet. Gymnasievejen bliver favoriseret og italesat som den foretrukne af både vejledere, lærere og forældre. Alternativerne til gymnasiet bliver set ned på. De unge savner samtidig voksne, der har tid og er oprigtigt nysgerrige på dem og deres liv. Vejledere, lærere og andre ressourcepersoner, som ikke bare er optaget af at få dem placeret på én hylde, men på den hylde, der er rigtig for dem. Som spørger ind til, hvem de er og hvilket liv, de drømmer om at få.

“ *Jeg har gået på mange forskellige EUD grundforløb. Det første grundforløb gennemførte jeg. Det var dog ikke var den vej, som jeg ville gå. Jeg startede så på et andet grundforløb. Selvom jeg gennemførte det, kunne jeg ikke komme videre. Jeg var for ung. De ville gerne have, at man har mange års livserfaring og jeg var kun 17 år.* ”

“ *Ensidig vejledning med fokus på det boglige og gymnasiale sender mange ind i en blindgyde, tror jeg.* ”

“ *Den første dag efter sommerferien i 3. klasse mødte jeg op sammen med min mor på skolen. Men jeg var ikke længere indskrevet på skolen. Jeg skulle på specialskole. Det var der bare ikke nogen der havde fortalt mig. Jeg forstod det ikke. Så gik jeg i specialskole fra 3. til 6.* ”

5 kerneproblemstillinger og drømme for fremtiden

Vores unge erfaringseksperter fra fortællecampene og ungeindsatserne udvalgte sammen 5 kerneproblemstillinger, som de gerne ville arbejde med og formulerede drømme for, hvordan en bedre fremtid kunne se ud.

Figur 2: 5 kerneproblemstillinger og drømme for fremtiden

Virksomme ingredienser i arbejdet med unge

Som en del af vidensgrundlaget har vi udarbejdet en analyse af virksomme ingredienser i eksisterende ungeindsatser. Med ingredienser menes de byggesten eller virkemidler, der er centrale for at skabe en positiv effekt. Ingredienserne kan tjene som inspiration til politik- og praksisudvikling. De kan være byggestenene i et nyt system, hvor kommuner, civilsamfund og virksomheder i samarbejde skaber bedre muligheder og trivsel for unge. Ingredienserne kan bruges som inspiration, når nye ungeindsatser skal designes, og kan bruges uanset, om det er i kommunalt regi eller i civilsamfundet og uanset unges alder og livssituation.

SÅDAN HAR VI GJORT

Vi har undersøgt 12 ungeindsatser, der på forskellig vis er gået nye veje i forsøget på at skabe bedre fremtidsmuligheder for unge. De er udvalgt, fordi evalueringer og nøgletal viser, at de skaber resultater og samtidig repræsenterer løsninger, der bryder med almindelig praksis. Enten fordi kommuner har nytænkt deres indsats radikalt eller fordi indsatserne er udviklet med større frihedsgrader i civilsamfundet. Ingredienserne er identificeret på baggrund af interview med fagprofessionelle fra indsatserne, evaluering og forskning samt en workshop med deltagelse af unge og fagprofessionelle på tværs af indsatserne.

I bilag 3 beskrives ingredienserne grundigt med afsæt i ungeindsatserne. Her beskrives også de muligheder henholdsvis det offentlige, civilsamfundet og virksomheder har for at danne ramme om gode unge indsatser. Og endelig beskrives de systemiske ændringer som vores cases og vores ingredienser peger os i retning af.

VIRKSOMME INGREDIENSER

1 At lade lyst og interesser vise retning

At bygge videre på unges interesse, passion, hobby eller personlige projekt. Mange unge giver udtryk for, at når indsætterne formår at tage afsæt i deres indre motivation, så er det afgørende for at komme videre i livet. Nogle gange skal drømmen have lov at gro ud af konkrete erfaringer og oplevelser.

2 At være en del af et hold

At være en del af et hold, en gruppe, et fællesskab. Unge giver udtryk for, at de ser det som afgørende at være en del af gruppe af andre unge, som de har tillid til – disse relationer kan være lige så eller mere vigtige end relationer til de fagprofessionelle. Der er en styrke i at finde ud af, at andre unge også tumler med tanker og problemer, der ligner ens egne, og i at man kan spejle sig i hinandens erfaringer – både erfaringer med livet og med job og uddannelse.

3 At mødes om at gøre noget sammen (fælles tredje)

At have aktiviteter og arbejdsopgaver som et omdrejningspunkt. Unge fremhæver, at det, at man samles om et fælles tredje ofte er en god ramme om fællesskabet. Det er en vej til at få etableret gode dialoger mellem unge og mellem unge og fagfolk - imens aktiviteterne foregår. Det kan fx være madlavning, idræt, kunst eller kultur.

4 At bane vejen til andre fællesskaber (brobygning)

At arbejde målrettet med brobygning ud i almene fællesskaber. Det kan være brobygning til idrætslivet, kulturlivet, forskellige former for job – eller brobygning tilbage til skolen. Det betyder, at det er en kerneopgave for indsætterne at opdyrke samarbejder med de aktører, der brobygges til og at det kan være en fordel fysisk at placere indsætterne i arenaer, der i sig selv fremmer brobygning, fx. skolen, foreningslivet og kulturlivet.

5 Man skal bidrage til noget ægte

At det, man foretager sig, er noget ægte og ikke føles som "pseudo". De unge oplever det som positivt, at der i indsætterne stilles krav til dem, og at det de foretager sig betyder noget. De oplever også, at deres indsats betyder noget for fællesskabet - kun hvis alle er med kan man løse opgaven godt. Det kan fx. være at afholde events eller at udføre et stykke arbejde andre betaler for.

6 At have nogen at spejle sig i (rollemodeller)

Rollemodeller er folk, som de unge oplever, at de kan lære noget af, som inspirerer dem og som viser mulige veje i livet. Rollemodellerne kan fx være fagfolk i indsatserne, frivillige fra civilsamfundet eller virksomheder, der har kompetencer, som de unge bliver inspireret af – fagligt eller menneskeligt. Rollemodellerne er også andre unge - typisk unge med erfaring fra indsatsen, som bliver en rollemodel for nye unge, der kommer til.

7 At blive skubbet tilpas i den rigtige retning

På den ene side ønsker unge at blive anerkendt lige præcis der, hvor de befinder sig og have tid og rum til at finde deres egen vej uden et stort pres fra omverdenen. På den anden side ønsker unge at blive understøttet i deres udvikling og forandring. De ønsker voksne, der tror på dem og har positive forventninger til dem. Der skal altså findes en balance mellem, at unge bliver mødt med forventninger, og at de ikke bliver presset for hårdt. Det vil ofte kalde på en tværfaglig indsats, hvor der både er fokus på uddannelse og job, men også på trivsel, psykisk sundhed og livsmestring.

8 At have en arbejdsidentitet

En arbejdsidentitet handler om at se sig selv som en, der kan varetage et arbejde og indgå i et fællesskab på en arbejdsplads. Det kan være et fuldtidsarbejde, et flexjob eller et fritidsjob. At have et arbejde kan have stor betydning for ens identitet som menneske. Hvilken historie har man om sig selv, når man snakker med andre? Hvilke drømme om fremtiden vokser ud af denne identitet?

9 En sund organisation med et godt arbejdsmiljø

Hvis medarbejderne skal gøre en positiv forskel, så er det vigtigt, at de har rammer for deres arbejde, som er gode og meningsfulde. Der skal være psykologisk tryghed, hvor det er trygt at begå fejl, og hvor man deler viden og erfaringer med kollegaer. Medarbejdere skal opleve at være medskabere af rammer og indhold i deres arbejdsliv. Og der skal være et givende kollegialt fællesskab.

Tilsammen peger ingredienserne os i retning af et nyt og bedre system.

De peger på behovet for nye formål i systemet med fokus på det hele menneske. De peger på potentialet i at etablere nye typer af samarbejder på tværs af sektorer og nye typer af fællesskaber i samfundet. De viser mulighederne ved et magtskifte i systemet over imod, at de unge selv kan bestemme over deres liv og henimod flere frihedsgrader til de fagprofessionelle. Og de viser perspektiver i at mobilisere andre typer af ressourcer - indenfor og udenfor det offentlige system.

DEL 2 EN NY REFORMDAGSORDEN

“
*Jeg har tænkt på, om det er os, der har nogle
udfordringer, der skal tilpasse os systemet,
eller er det systemet, der skal tilpasse sig os?*
”

Hvis vi skal løse udfordringen med den konstante andel af unge, der bliver hægtet af samfundets fællesskaber, så kræver det, at vi investerer i at skabe et samfund, der giver alle unge - uanset baggrund og vilkår - mulighed for at finde en vej til uddannelse og job.

Vi skal stoppe med at arbejde ud fra en præmis om, at det er de unge, der er problemet, og i stedet se det som et komplekst samfundsproblem, som kræver systemiske forandringer at løse. Det kræver, at vi adresserer problemet i tæt dialog med de unge og ikke tror, at vi kan lave reformer, der ændrer deres adfærd og skaber bedre resultater ved at dreje på de velkendte skruer. Klassiske reformgreb som justeringer af ydelser eller krav til aktivitet, kan ikke skabe den forandring, vi ønsker. Vi tror på, at der er behov for helt grundlæggende forandringer i systemet omkring børn og unges uddannelse og vej til voksenlivet: skoler, uddannelsesinstitutioner, uddannelsesvejledning, jobcentre, ungeindsatser mm. Og vi skal styrke spillet med civilsamfundets fællesskaber og virksomhederne, så flere og andre ressourcer bringes i spil.

På baggrund af vores unges erfaringseksperter fortællinger og perspektiver og viden om virksomme ingredienser i ungeindsatser peger vi på 4 sigtelinjer i en ny reformdagsorden, der kan understøtte målet om at skabe en vej til alle unge. Det er grundlæggende omstillinger af systemet, som vi kalder på, og som vi tror kan ske gennem:

SKIFT I FORMÅL: Fra systemets målsætninger til meningsfulde formål

SKIFT I MAGT: Fra mistillid til frihed til at finde sin egen vej

SKIFT I RELATIONER: Fra afgrænsede roller til meningsfulde relationer og fællesskaber

SKIFT I RESOURCER: Fra udgiftsstyring til investering i unges livsforløb

1. De fire omstillinger er inspireret af ROCKWOOL
Fondens Interventionsenheds fire nøgler til systeminnovation (Rockwoolfonden, 2019)

1

Fra systemets målsætninger til meningsfulde formål

Der skal ske et skifte i de mål og succeskriterier, som systemet omkring unges vej til job og uddannelse er bygget op om. Vi skal væk fra det stærke fokus på fremdrift ift. formel uddannelse hen til mere fokus på livsmestring, trivsel og meningsfulde formål for unge selv.

“ Der skulle have været en form for konsensus om, at det er okay at tage sig tid, at den bedste vej ikke nødvendigvis er den lige vej. Og en større informationsdeling om, at der ikke er særlig mange unge, der ved, hvad de vil.

”

Alt for ofte virker det ikke meningsfuldt for vores unge erfaringseksperter, hvad de skal leve op til, og hvorfor de skal gøre det. De oplever, at det offentlige systems fagprofessionelle har travlt med at krydse ting af på forudbestemte tjeklister eller leve op til kvantitative målsætninger om, at de har rykket den unge fra én systemkategori til en anden. Det bliver den af systemet definerede aktivitet eller kravspecifikation, der er vigtigst. Mindre vigtigt bliver så, hvad der giver mening og virker positivt udviklende for den unge selv.

Samtidig oplever vores unge erfaringseksperter systemets pres for fremdrift ift. formel uddannelse som kontraproduktivt. De oplever, at systemet presser dem til at skulle præstere mere og andet, end de kan og til at gå i gang med en uddannelse, som de ofte ender med at falde fra inden for kort tid. Hvis man kæmper med personlige udfordringer, som fx psykisk mistrivsel, fysiske eller psykiske handicap eller en vanskelig familiesituation, opleves disse forventninger og krav om fremdrift som uoverstigelige. Kravene opleves ikke bare som meningsløse, men bliver også kilde til oplevelser af nederlag og fiasko, hvis man ikke kan leve op til dem.

Bredere succeskriterier

Vi skal sætte de rette succeskriterier, der reelt støtter unge i deres udvikling og modning og styre efter kvalitet frem for kvantitet i indsatser og sagsbehandling. Efter effekt frem for aktivitet. Vi skal anerkende, at det at trives, kunne mestre sit eget liv, se sit eget potentiale og have modet og styrken til at forfølge det skal være

legitime mål at styre efter. Det vi som samfund formelt anerkender som det, der skaber uddannelses- og arbejdsparathed, og hvad vi opfatter som uddannende aktiviteter, skal udfordres.

Vi skal flytte os væk fra, at hastigheden gennem uddannelsessystemet er det afgørende succesparameter og hen til, at erfaringer, afprøvning og løbende afklaring af interesser, styrker og kompetencer er værdifuldt. Dette skifte indebærer, at vi udvider vores forståelse af, hvad virksomme handlinger og indsatser kan være. F.eks. kan det at opbygge positive sociale relationer og være en del af fællesskaber i arenaer, som kan synes langt fra noget uddannelses- eller jobmæssigt, være vigtige skridt på vejen mod at kunne tage en uddannelse.

2

Fra mistillid til frihed til at skabe sin egen vej

Der skal ske et skifte i magtforholdet mellem unge og systemets fagprofessionelle. De unge skal ikke være passive modtagere af standardiserede tilbud, der skal skubbe dem i retning af uddannelse. De unge skal mødes med en tillidsbaseret og åben tilgang, hvor de opfattes som kompetente forvaltere af deres eget potentiale.

“ I 9. klasse, da jeg skulle til vejledning hos min UU-vejleder, landede snakken hurtigt på madlavning, og han vejledte mig til at starte på kokkeskolen. Jeg fulgte hans råd, men jeg følte aldrig rigtig, at han spurgte ind til, hvad jeg ville i mit liv. Arbejdet som kok passede ikke med mine drømme om en familie og et hjem. Jeg ville ønske, at den UU-vejleder havde spurgt mig, hvilket liv jeg drømte om, og ikke bare hvad mine interesser var. ”

Vores unge erfaringseksperter fortæller om gennemgående oplevelser med, at det er systemets repræsentanter, der sætter dagsordenen for, hvilken vej, der vil være den rette for dem, og hvilken støtte, de har behov for. Mange har oplevelser med at blive mødt med negative forventninger og mistro til både deres intentioner og evner. De oplever ikke at blive støttet i at forfølge deres egne drømme. Og de oplever fagprofessionelle, der sætter barrierer op og afskærer muligheder i stedet for at bakke op og åbne døre.

Samtidig står det tydeligt frem, at vores unge erfaringseksperter har et stort ønske om at tage en uddannelse og finde et arbejde, fordi de ser det som helt grundlæggende elementer i at kunne skabe sig et godt liv.

De efterspørger mere magt til at bestemme deres egen strategi i vejen mod uddannelse og arbejde og mere fokus på deres potentialer og styrker, frem for deres udfordringer.

Give næring til den indre motivation

Der er brug for et skifte i perspektivet på unge, der har udfordringer med at finde vej til uddannelse og job. Fra at se dem som passive modtagere af ydelser, der skal skubbes i retningen af uddannelse, skal vi se dem som aktive agenter i at skabe deres egen vej med afsæt i egen motivation og styrker. Magten til at definere relationen og, i en vis udstrækning, formål og mål med det, systemet tilbyder, skal flyttes fra "systemet" til unge selv.

Nye tilgange i både kommuner, civilsamfund og virksomheder viser (jf. analysen af virksomme ingredienser), at der kan opnås langt bedre resultater, hvis perspektivet på den unge ændres, så der er mere fokus på potentialer og styrker, og de unge føler, at der er positive forventninger til dem.

Vi skal skabe en mere åben tilgang i systemet, hvor beslutningskompetencen ligger hos unge, hvor der er fleksible ordninger og indsatsmuligheder og hvor der er positive forventninger til alle unge. Vi skal give unge mulighed for at finde deres egen vej og tilbyde stabil støtte, kvalificeret sparring og inspiration i øjenhøjde. Det kræver, at der skrues ned for styring gennem lovgivning og proceskrav, og at der skrues op for frihed til at unge i samspil med fagpersoner kan træffe gode valg.

3

Fra afgrænsede roller til meningsfulde relationer og fællesskaber

Der skal ske et skifte i den måde, systemet arbejder med relationer. Fagprofessionelles engagement i børn og unges udvikling skal ikke være styret af systemets organisering og tidsbestemte ydelser til afgrænsede problemer. I stedet skal rammerne sikre meningsfulde og kontinuerlige relationer til betydningsfulde voksne.

“ På FGU mødte jeg Per. Han er en helt fantastisk lærer. Han er der altid for én, han lytter og interesserer sig for én og hjælper – ikke kun med det faglige – men også hvis der er noget derhjemme. Han er en rollemodel, og han tror på mig. Og så kan man altid få et kram. Der skulle være flere som Per. ”

Vores unge erfaringseksperter har oplevet ikke at føle sig set og hørt i skolen, og at de voksne ikke engagerede sig i, hvordan de havde det, hvad de havde brug for eller ville. Der er en oplevelse af at blive opgivet af voksne omkring dem - både lærere, vejledere, sagsbehandlere, kontaktpersoner mm.

Unge oplever, at relationen til fagpersonerne er på systemets præmisser, og at fagpersonernes engagement i deres udvikling er tidsafgrænset eller afgrænset til standardiserede ydelser. Gode relationer, som de har opbygget til en sagsbehandler, lærer eller arbejdsgiver forsvinder i skiftet mellem fx folkeskole og en ungdomsuddannelse, når de fylder 18 eller stopper på en uddannelse. Det er systemets logik om, hvilken fagprofessionel, som har ansvaret for den unge baseret på alder, institutionel kontekst, problemtyper mm, som bestemmer, hvilken voksen der skal hjælpe dem - og der bliver ikke taget hensyn til, om de unge oplever, at det er en god eller hjælpsom relation. Samtidig er det gennemgående i erfaringseksperternes fortællinger, at det der gjorde en positiv forskel, var da de mødte en voksen, der gik det ekstra stykke for dem, så dem og deres kvaliteter og potentiale, tog sig tid og var nærværende og engageret i relationen til dem.

Meningsfulde relationer er nøglen

Vi skal udfordre tænkningen om på forhånd allokerede roller og ansvarsområder i samspillet mellem unge og systemet. Vi skal prioritere at skabe og gøre brug af de meningsfulde relationer mellem unge og voksne, der kan støtte, vejlede og inspirere. Specialiserede fagligheder er essentielle ift. at hjælpe med f.eks. diagnoser, traumer og mentale udfordringer, men evnen til at skabe en stabil, værdiskabende og styrkende relation for unge er lige så vigtigt. Vi skal give plads, ressourcer og frihed til, at lærere, fodboldtrænere, arbejdsgivere, kontaktpersoner, sagsbehandlere og andre vigtige voksne i de unges liv kan engagere sig i de unge og bygge bro til de netværk og fællesskaber, som den unge ønsker at være en del af. "Relationelle velfærdssystemer" har længe været sigtelinje i udviklingen af nye velfærdsløsninger – særligt på det kommunale niveau. Men der er brug for et egentligt systemisk skift, så potentialet i virksomme og meningsfulde relationer bliver en strategisk hjørnesteen af den måde, systemet prioriterer ressourcer, indsatser og kompetencer på.

4

Fra udgiftsstyring til investering i unges livssituation

Der skal ske et skifte i den måde, vi bruger ressourcerne på. Tilbud og støtte til unge er ikke udgifter, som skal minimeres. Vi skal som samfund investere i at alle unge får mulighed for at forløse deres potentiale - og give hjælpen, før problemerne vokser sig store.

“*Skolen mente, at jeg lige så godt kunne droppe ud, fordi jeg kom jo ikke alligevel. Men jeg havde jo angst. Så meget, at hvis jeg kom for tæt på skolen, faldt jeg helt sammen. Jeg var skuffet over, at de bare gav op på mig på den måde, og ikke prøvede at hjælpe mig.*”

Vores unge erfaringseksperter har oplevet ikke at få hjælp i tide eller at hjælpen var svært tilgængelig. De har skullet "leve op" til nogle helt særlige krav eller sygdomssymptomer og bevise, at de var tilstrækkeligt dårlige for at få adgang til støtte. De har oplevet at de - og deres forældre - skulle kæmpe for at få tildelt hjælp. Og at systemet er tilbageholdende og giver så lidt som muligt.

Det betyder for mange af dem, at problemerne – fx ift. mentalt helbred eller trivsel i skolen - har fået lov til at vokse sig store og få meget store konsekvenser, før hjælp og støtte var tilgængelig.

De unge erfaringseksperter undrer sig over den manglende investering i deres situation. Som en af dem formulerede det, så "kunne samfundet jo have sparet mange ressourcer på at reparere på min livssituation langt tidligere i processen".

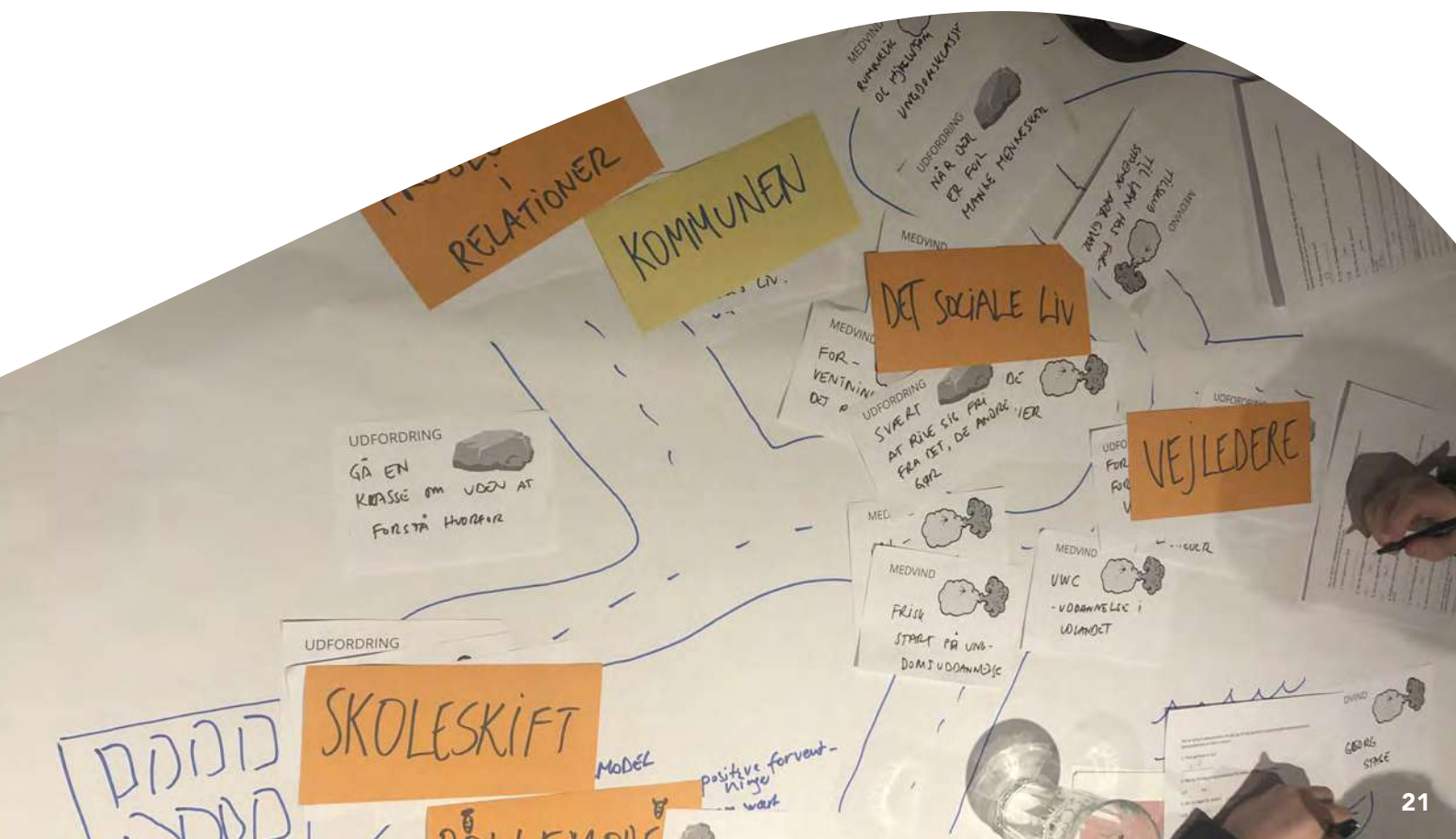

Investering og bredere ressourceblik

Der er behov for et skifte i den måde, vi tænker om og bruger ressourcerne på. Indsatserne til unge er ikke en udgift i budgettet men en investering i vores fælles fremtid. Vi skal væk fra at tænke "så lidt og så billigt som muligt" til "hvordan skaber vi de bedste forudsætninger".

Vi skal systematisk investere i at skabe rammer, hvor unge oplever motivation, trivsel, robusthed, selvværd og meningsfulde sociale fællesskaber. Vi skal investere i at forebygge mentale helbredsproblemer og mistrivsel. Det kræver nye og anderledes finansieringsmodeller fx i kommunerne og på uddannelserne, der understøtter en investeringslogik frem for en udgiftslogik.

Skiftet indebærer også et nyt perspektiv på, hvilke samfundsressourcer, der skal bringes i spil. Ressourcer er også i virksomheder og civilsamfund, som både ønsker og kan bidrage med at skabe de rammer og indsatser, der skal til. Vi skal investere i, at virksomheder og civilsamfundet bliver en strategisk udviklingspartner, fx gennem de fællesskaber og lærings- og udviklingsmiljøer for unge, som civilsamfundet og virksomheder har succes med at skabe. Vi skal fx give sagsbehandlere i jobcentre og ungeindsatser bedre muligheder for at give unge adgang til tilbud, der måske er dyrere på den korte bane, og som arbejder med andre tilgange og målsætninger - hvis de bedre imødekommer unges behov og ønsker.

Hvilken type reformer kalder omstillingerne på?

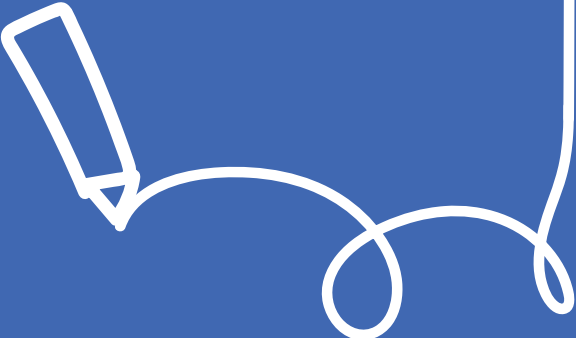
Unge uden job og uddannelse er et af de genstridige samfundsproblemer, som vi har forsøgt at adressere i årtier uden nævneværdige fremskridt. Problemet er en del af et demokratisk risikolandskab, hvor dårlig håndtering af komplekse problemer i stigende grad truer det offentliges legitimitet. På trods af årtiers fejlslagne indsatser og reformtiltag ser vi stadig tendenser til, at nye reformer baserer sig på de samme opfattelser af opgaven, og at løsningerne udvikles inden for de logikker, der var med til at skabe problemet i første omgang.

Hvad kendetegner så en ny tilgang til reformer? Overordnet er vores bud, at vi skal skabe en reformplatform, hvor samfundets aktører kan samarbejde om kontinuerligt at udvikle og afprøve nye løsninger, der som helhed kan bidrage til et systemisk skifte. Der er brug for løsninger, som ikke blot handler om enkeltindsatser til unge, men som adresserer de grundlæggende ændringer, som der er behov for, hvis systemet skal understøtte gode liv for alle unge. Baseret på internationale og danske erfaringer har vi her beskrevet nogle af vigtigste elementer i bevægelsen hen mod en ny tilgang til reformer.²

Traditionel reformtilgang		Behovet i en 2. generationsreform
Håndtering af enkle problemer: antagelse om at problemer kan løses gennem "den rigtige" intervention.	opgaven	Håndtering af komplekse problemer: helhedsorienterede systemiske interventioner med fokus på afprøvning og læring i konkrete kontekster.
Løsninger indenfor eksisterende systemlogikker: forsøg på problem-løsning inden for de rammer og styrings-logikker, der lige nu er med til at skabe problemet og de unges negative oplevelser	løsninger	Løsninger som en del af ny systemisk tilgang: forsøg på problemløsning inden for en ny ramme med udgangspunkt i grundlæggende, systemiske skift i formål, perspektiv, relationer og ressourcer.
Standardløsninger: forsøg på at analysere sig frem til en veldefineret intervention, som man kan udmønte efterfølgende, fordi man har en på forhånd velbeskrevet plan.	proces	Udforskende og lærende: forsøg på at udforske og skabe effekt vha. systematisk test af ideer og beslutningsgrundlag, så policy og implementering kobles gennem praktisk læring. Der er forståelse for, at det, som virker for en ung ikke altid virker for en anden ung – og hvad der virker i en kontekst, virker ikke altid i en anden.
Begrænset involvering: hvis unge overhovedet inddrages, er det som regel som en del af en indledende dataindsamling, konsultation og analysearbejde og dermed kun en meget begrænset del af processen.	involvering	Inddragelse gennem hele processen: unge og deres oplevelser skal inddrages gennem alle faser i udviklingen af nye velfærdssystemer for at sikre, at vi udvikler løsninger med høj grad af empati ift. deres situation og integration af deres ideer og livsperspektiver.

² Blandt andet fra nye policyprogrammer i Canada, Finland og UK – og ligeledes beskrevet i rapporter fra førende tænketanke som Nesta (UK), Demos Helsinki (FIN), Bridgeable (CAN), TACSI (AUS) og senest også belyst i dansk kontekst af Sigge Winther.

Snævre evidensopfattelser: snævre opfattelser af evidens og viden (i forsøget på at finde utvetydige argumenter) resulterer i tilbageholdenhed ift. at udforske og afprøve nye muligheder.	Viden og evidens	Brug af praksisviden og acceleration af læring: brug af eksisterende viden fra god praksis og forskning til at udvikle og teste nye indsatser i en eksperimentel tilgang. Feedback fra unge og fagprofessionelle inddrages med formål om at accelerere læring om muligheder og nye løsningsmodeller.
Uhensigtsmæssige rammer, incitamenter og kontrol: brug af ineffektive styringsredskaber der ensarter indsatser og sagsbehandling gennem procedurer og regler samt anvendelse af primært økonomiske og juridiske incitamenter i forsøget på at skabe nye effekter og ændre adfærd.	Styringsformål	Styring for bedre trivsel og udvikling: Relationelt velfærdssystem med fælles mål, rammer og løsningsprincipper for unges trivsel, udvikling og sociale liv. Plads til lokalt ejerskab og metodeudvikling, differentieret faglig udfoldelse og fleksibilitet ift. unges livssituation, kompetencer og ressourcer.
Top-down: reformens retning og indhold bestemmes primært hos nationale aktører og interesseorganisationer - ofte med manglende anvendelse af viden og erfaringer om, hvad der virker i praksis og hvordan man sikrer en god implementering og forankring.	Drivkraft	Bottom-up: Reformdagsordener bør vokse ud af praksis. Vi skal tænke i gensidigt forbundne porteføljer af indsatser og eksperimenter, hvor læring på tværs koordineres omkring indsigter fra lovende indsatser, og hvor vi giver plads til at udvikle, understøtte og forankre nye løsningsdesign og understøttende lovgivning og policy.
Transaktionelle kontrakter: reformarbejde i det offentlige foregår ofte på kontraktlignende vilkår, hvor nogle har ansvar for udviklingen og andre for implementeringen. Ofte er opgaverne allerede defineret, og samarbejdet består i at få "leverandøren" til at gøre det, som planen på forhånd har skitseret.	Samarbejde	Tværsektorielle forandringskoalitioner: Vi har brug for at definere fælles missioner, som skaber nye mulighedsrum og forudsætninger for at lykkes med at skabe de store systemforandringer. Der skal skabes tværoffentlig forankring og mobiliseres bredt i samfundet om at udforske og forfølge missionens mål. Nye samarbejdsformer og samarbejdsrelationer mellem stat og borgere, civilsamfunds-organisationer, NGOer og virksomheder.

DEL 3 LØSNINGSSPOR

I det følgende præsenterer vi en række løsningsspor, som unge erfaringseksperter har udviklet sammen med medlemmer af Akademiet for Social Innovation. Arbejdet har taget afsæt i de 5 kerneproblemstillinger identificeret af vores unge erfaringseksperter (se figur s. 11).

Forslagene peger på forskellige virkemidler til at understøtte de forandringer, de unge efterspørger og spænder fra politiske udmeldinger til konkrete indsatser, der skal udvikles og testes.

Der er hverken tale om en udtømmende liste eller færdigudviklede implementeringsklare quick fixes. Det er ideer til, hvor vi kan gå i gang med at understøtte de 4 systemiske skift. De skal udvikles, kvalificeres og testes sammen med praktikere, eksperter, de institutioner og organisationer, hvor forandringerne skal ske og selvfølgelig med unge selv. Det er sådan, vi tror på, at den nye reformdagsorden skal udfoldes.

Først findes en oversigt over de 14 løsningsspor i kort form. Herefter præsenterer vi uddybninger af forslagene og inspiration og ideer til, hvordan man kan gå i gang med at arbejde videre med dem.

OVERBLIK

14 LØSNINGSPOR

#1	Børn og unge, der trives, er skolens vigtigste opgave
Elever og studerendes trivsel skal skrives ind i folkeskolens og ungdomsuddannelsernes formålsparagraffer. Børn og unge under uddannelse skal dækkes af en studiemiljølovgivning, der spejler den gældende arbejdsmiljølovgivning, så skolen har ansvaret for det fysiske og psykiske arbejdsmiljø for både lærere og elever.	s. 27
# 2	Sæt strøm til den åbne skole
Det er et fælles ansvar at skabe verdens bedste folkeskole, som giver alle børn og unge mulighed for at udvide deres perspektiver, udvikle interesser og møde rollemodeller. Undervisning i folkeskolen skal anvende forskellige læringsformer og skal relatere teori og praksis, så eleverne forstår formålet med og motiveres af undervisningen.	s. 28
# 3	Flere veje til at gennemføre Folkeskolen
Der skal åbnes for flere forskellige veje til at gennemføre folkeskolen ved, at elever i perioder kan opfylde undervisningspligten i en virksomhed eller organisation i stedet for i klasselokalet, og gennem flere praktikforløb – så alle får en fair chance for at gennemføre folkeskolen.	s. 29
# 4	Et holistisk karaktersystem
Der skal udvikles et nyt, mere holistisk og nuanceret karaktersystem, som tager udgangspunkt i samfundets ønske om at fremme elevernes alsidige udvikling. Vi skal udvikle et nyt syn på, hvilke kompetencer skole- og uddannelsessystemet skal hjælpe børn og unge med at opbygge, og hvordan vi bruger måleinstrumenter konstruktivt til at understøtte dette.	s. 29
# 5	Investering i ungefællesskaber
Vi skal investere i, at alle børn og unge har adgang til positive fællesskaber. Det kan gøres ved at oprette lokale ungdomsfonde, der har til formål at skabe positive fællesskaber for unge. Tanken er, at staten investerer et beløb pr. ung i fondene, der administreres af unge selv.	s. 30
# 6	Bedre adgang til støtte uden diagnose i grundskolen
Børn i grundskolealderen skal have let og hurtig adgang til støtte og eventuel behandling af mentale helbredsproblemer og symptomer på psykisk sygdom. Det skal være børn og unges oplevede behov, som giver adgang til hjælp, frem for en udefrakommende vurdering eller en klinisk diagnose.	s. 30
# 7	Behandlingsgaranti til mentale helbredsproblemer
Mentale helbredsproblemer som fx angst og depression hos unge skal være omfattet af en behandlingsgaranti, der sikrer hurtig, let tilgængelig og kvalificeret behandling. Behandlingen skal kunne igangsættes, så snart en ung selv oplever tegn på mentale helbredsproblemer, og den unge skal have mulighed for selv at vælge en behandler.	s. 31

# 8	Børn og unge skal have en voksen, der følger dem Vi skal skabe rammer der gør, at forskellige voksne i barnets liv har frihed til at påtage sig rollen som betydningsfuld voksen og følge børn i overgangene mellem daginstitution, grundskole og ungdomsuddannelse.	s. 32
# 9	Tilbageatræk fremdriftsreformen Forligspartierne bag fremdriftsreformen skal kommunikere tydeligt, at fremdriftsreformen har haft uhensigtsmæssige konsekvenser, og at det at komme hurtigt gennem uddannelsessystemet ikke er en værdi i sig selv. Denne holdningsændring skal også kommunikeres til unge i vejledning og undervisning.	s. 33
# 10	En ny tilgang til vejledning og afklaring på tværs af institutioner Vi skal redefinere formålet og tilgangen i den vejledning, unge modtager i UU-vejledningen, jobcentre og i skolen. Fra fokus på uddannelsesvalg til fokus på, at unge har et godt menneskeligt, fagligt og relationsmæssigt fundament at bevæge sig videre i livet på.	s. 34
# 11	Udforskningstid uden uddannelsespålæg eller krav til jobsøgning Der skal indføres en mulighed for udforskningstid, hvor alle krav til fremdrift og formel uddannelse fjernes. Det er den unge selv, der definerer, hvad formålet med udforskningstiden skal være, der er et dedikeret forsørgelsesgrundlag og adgang til vejledning og aktiviteter.	s. 36
# 12	Personlige udviklingsbudgetter Alle unge skal have et personligt udviklingsbudget, som kan bruges til det, de vurderer, vil være hjælpsomt ift. deres egen vej mod uddannelse og job. Vi skal turde give unge mere selvbestemmelse til at finde den vej i livet, der passer bedst til dem, og i det tempo, der giver mening for dem.	s. 37
# 13	Kvalificeret modspil og adgang til netværk Vi skal give alle unge mulighed for at udforske og afsøge fremtiden sammen med en mentor, der med sine personlige og professionelle erfaringer og netværk i forskellige brancher, kan hjælpe den unge med at se muligheder og udviklingspotentiale.	s. 37
# 14	Jobcentre skal kunne investere i en samlet indsats Unge, der ikke er i gang med job eller uddannelse har ofte andre problemer end det, fx psykisk mistrivsel. Jobcentre skal have mulighed for at aktivere de nødvendige menneskelige og økonomiske ressourcer i en samlet indsats, der imødekommer hele den unges livssituation.	s. 38

UDDYBNING AF FORSLAG OG BUD PÅ, HVOR OG HVORDAN VI KAN GÅ I GANG

#1 Børn og unge, der trives, er skolens vigtigste opgave

Trivsel er fuldstændig afgørende for læring. Det skal vi tage konsekvensen af ved en entydig placering af ansvaret for børn og unges trivsel og psykiske arbejdsmiljø, mens de er i skole/under uddannelse hos de pågældende institutioner.

Vi har siden slutningen af 1800-tallet haft arbejdsmiljølovgivning i Danmark. Vi har investeret massivt i at forbedre først det fysiske og siden det psykiske arbejdsmiljø på de danske arbejdspladser. Vi har taget hele den velfærdspolitiske værktøjskasse i brug for at løse de store problemer, der historisk har været på arbejdsmiljøområdet. Afsættet har været lovgivning og samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter. Vi har brugt regulering, forskning, uddannelse, rådgivning, påbud osv. Det har givet massive resultater. Den samme tænkning og tilgang kan vi i brug, når det handler om børn og unges liv i uddannelsessystemet.

Lærere, som underviser børn og unge er underlagt en arbejdsmiljølovgivning, som placerer ansvaret for deres fysiske og psykiske arbejdsmiljø hos arbejdsgiveren. Det samme gælder i dag ikke de børn og unge, som også har deres hverdag på skolen. Elevernes trivsel i skolen er i bedste tilfælde den enkelte lærers ansvar. I værste tilfælde er det ingens ansvar.

Udover en entydig ansvarsplacering, er der behov for at understøtte fokus på trivsel på uddannelserne gennem efteruddannelse og inddragelse af elever og studerende i trivselsarbejdet. Lærere og undervisere i både grundskole og på ungdomsuddannelser skal (efter)uddannes, så de i langt højere grad end i dag får viden om og redskaber til at arbejde med gruppedynamikker og trivsel. Eleverne skal inddrages i trivselsarbejdet, fx gennem elevråd. Elevrådet kunne få til opgave at arbejde med og koordinere trivselsopgaver og fungere som en børn-/unge-pendant til arbejdsmiljørepræsentanter. Elevorganisationerne kan have en formel rolle i at understøtte dette arbejde. Ungevejledere og undervisere skal i højere grad rustes til at håndtere konsekvenserne af dårlig trivsel hos de unge, de møder. Og civilsamfundet skal indtænkes som ressourcer, der kan bidrage til arbejdet med at øge trivsel i skolerne, både ift. enkelte unge og klassefællesskaberne.

2 Sæt strøm til den åbne skole

Selvom det er folkeskolens formål at være for alle, opleves det desværre ikke som tilfældet i dag. Vi ved, at ikke alle børn trives med at sidde stille det meste af dagen og modtage undervisning i klasselokaler. Selvom der i mange år har været fokus på at ændre denne undervisningsform, er det fortsat oplevelsen, at det ikke er lykkedes. Omkring hvert tredje barn med særlige behov har sjældent eller aldrig lyst til at gå i skole, og 21 pct. svarer, at de sjældent eller aldrig lykkes med at lære dét, de gerne vil i skolen. Der skal mere variation i undervisningen, så forskellige læringsformer anerkendes og stimuleres.

Vi skal give lærere, pædagoger og andre undervisere værdi- og effektbaserede rammer for frihed til at gøre undervisningen spændende, vedkommende og engagerende fremfor at satse på standardiserede undervisningsværktøjer, som måske nok didaktisk er i top, men som ikke opleves som engagerende. Vi bør med andre ord vise tillid til lærere, pædagoger og underviseres lyst og evne til at gøre undervisning spændende og relevant, så formål og mening bliver tydeligt for eleverne.

Besøg hos og inddragelse af erhvervs-, forenings- og kulturliv og andre ressourcer kan bidrage til afvekslende undervisning og skabe en tydelig forbindelse mellem teoretisk læring og praksis. Det vil give ressourcer, perspektiver og afvekslingsmuligheder i undervisningen og bidrage til, at børn og unge møder rollemodeller, udvider perspektiver og får anledning til at udvikle interesse for såvel fritidsliv som arbejdsmuligheder i fremtiden.

Der kan arbejdes med, at en del af undervisningen foregår uden for klasselokalet - fx i lokale virksomheder, i naturen, hos lokale foreninger eller andre steder, hvor læring kan sættes i sammenhæng og gøres relevant. Og lærere og pædagoger skal have vide rammer for, hvor meget og hvordan de kan bringe fagfolk udefra ind i undervisningen.

Dette kan understøttes med klare rammer og støtte til at indgå partnerskaber lokalt mellem skole/ungdomsuddannelse og erhvervs-, kultur- og foreningsliv, som vil understrege folkeskolens sammenhæng med lokalsamfundet og det fælles ansvar for at skabe de bedste muligheder for alle.

INSPIRATION FRA VIRKSOMME INGREDIENSER

Der inspiration at hente i forhold til at skabe en skolegang i samarbejde med lokale virksomheder i ingredienserne "Vejen til andre fællesskaber (brobygning)" og "At opbygge en arbejdsidentitet". Et godt eksempel på, hvordan man kan opbygge lokale partnerskaber mellem erhvervsliv og skoler, er Ungegarantien i Hjørring Kommune. Her har virksomhederne i Hjørring Kommune og Hjørring kommune forpligtet sig på et fælles mål om at give alle unge i Hjørring "en positiv destination". Skolerne samarbejder med kommunens virksomheder om korte og længerevarende praktikker.

3 Flere veje til at gennemføre Folkeskolen

Vi skal anerkende, at børn er forskellige, udvikler sig i forskellige tempi, har forskellige interesser og motiveres af forskellige ting. Derfor skal vi skabe flere veje og mere fleksibilitet i folkeskolen. I dag er der kun ét tempo og én måde at gennemføre folkeskolen uanset interesser, læringsbehov og udvikling i øvrigt. Det betyder, at der er unge, som ikke gennemfører folkeskolen, fordi de ikke passer ind i lige præcis dén vej, vi har defineret for dem.

Vi forventer, at alle har behov for at lære det samme - og på samme måde. Men ikke alle trives i et klasselokale eller med den type undervisning, vi tilbyder dér. I stedet for at fratage dem muligheden for at gennemføre folkeskolen, skal vi gøre det muligt at gennemføre folkeskolen på flere forskellige måder.

Der er behov for, at lyst, interesser og indre motivation fylder mere og viser retning for forskellige veje til læring, og derfor bør der åbnes for bedre muligheder for at leve op til undervisningspligten ved at være i praktikforløb eller lignende i virksomheder, civilsamfundet eller på anden vis. Dette kan være med til at styrke læring og trivsel og kan bidrage til at afdække og understøtte alle elevers forskellige talenter og skabe rammer for, at alle kan finde deres vej gennem folkeskolen.

Forslaget kan afprøves som led i de forsøg, der er med frisættelse af folkeskolen, hvor metoder og samarbejdsformer kan udvikles og afprøves.

4 Et holistisk karaktersystem

Karaktersystemet opleves som ensoprettet og gammeldags, og mange unge oplever et u hensigtsmæssigt karakterpres, som flytter fokus fra læring til præstation i eksamenssituationer. De oplever, at kun snævre, faglige kompetencer bliver belønnet, mens en lang række andre menneskelige kompetencer ikke bliver det. Hvis man ikke er stærk bogligt i enkelte fag, står man dårligt. Og nogle gange kan enkelte fag, som ikke har betydning for ens videreuddannelse, stå i vejen for, at man kan optages på denne.

Folkeskolens formål er blandt andet at forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Det eksisterende karaktersystem måler ikke på, om vi lever op til denne del af folkeskolens formål. Vi bør beslutte at måle og vurdere det, vi reelt gerne vil fremme hos unge mennesker. Det handler ikke om et opgør med måling og karakterer, men om at nuancere og udvikle måden, vi anvender mål og måling på.

Måling og karakter bør kun finde sted i nogle fag, mens andre fag skal anerkende erfaringer, afprøvning og løbende afklaring af interesser, styrker og kompetencer som værdifulde. Et mere nuanceret karaktersystem bør desuden have mere fokus på feedback og i højere grad end i dag afspejle fremtidens kompetencer, tværfagligt samarbejde, kreativitet, innovation, kritisk tænkning, digital dømmekraft og demokratisk dannelse.

Det kan overvejes at udvikle og afprøve et nyt karaktersystem i udvalgte kommuner, eventuelt parallelt med traditionel karaktergivning i en overgangsperiode.

5 Invester i ungdomsfællesskaber

At være del af et ungefællesskab, hvor man gensidigt støtter hinanden, er afgørende for unges trivsel. Det er afgørende for ens skole- og ungdomsuddannelsesforløb, hvilke fællesskaber, man bliver en del af, og hvilke man bliver udelukket fra.

Danmark har en lang tradition for et rigt og mangfoldigt foreningsliv, men i de seneste år er der sket en udvikling, hvor en stor del af unge mennesker ikke finder vej ind i foreningslivet eller ikke føler sig inviteret indenfor. Ikke alle børn og unge oplever at være del af et godt fællesskab med positive forventninger til dem. Og når der ikke er plads i de positive, konstruktive fællesskaber, står de negative fællesskaber ofte klar og bliver definerende for barnets og den unges udvikling. Der er behov for at skabe muligheder for, at alle unge i hele landet har mulighed for at være del af positive og konstruktive fællesskaber, som de selv har indflydelse på.

Det kunne ske gennem oprettelse af lokale ungdomsfonde, der har til formål at skabe positive fællesskaber for unge alle steder. Ideen er, at staten via kommunerne investerer et vist beløb pr. ung, og at alle unge er automatisk medlemmer af fondene og har adgang til de fællesskaber, der investeres i. Fondene drives af unge og kan ses som en "moderne og ungdomsfokuseret" ATP.

Ungdomsfondene skal ikke stå i stedet for det eksisterende foreningsliv og den organiserede frivillighed, men skal bygge bro, samle og skabe nyt der, hvor der er behov for det. Det kan overvejes, om ungdomsfondene skal forankres i en eksisterende struktur som fx DUF, eller om de vil stå stærkere for sig selv i en ny struktur.

6 Bedre adgang til støtte uden diagnose i grundskolen

Danmark står, i lighed med mange andre lande, i en trivselskrise, hvor en overordentlig stor del af befolkningen - ikke mindst børn og unge - kæmper med stress og mistrivsel: hver tredje kvinde og hver femte mand i alderen 16-24 år oplever mistrivsel og tegn på stress, angst og ensomhed. Sideløbende har vi set en stor stigning i psykiatriske diagnoser blandt børn og unge.

Der er behov på større fokus for tidligt at håndtere mistrivsel og et langt mere smidigt beredskab til at håndtere og afhjælpe mentale helbredsudfordringer. Der skal være tidlig opsporing, støtte og rådgivning i skolen og adgang til behandling, som skal kunne sættes i gang med det samme - uanset om der sideløbende er brug for en psykiatrisk udredning. Støtten skal ikke være afhængig af, at der er givet en diagnose. Det indebærer, at barnet, familien og fagpersoner i kontakt med barnet skal kunne henvise til relevant støtte, som kan sættes i gang med det samme.

Børns trivsel skal blandt andet sikres gennem velfungerende fællesskaber, og fællesskaber kan være med til at opspore og håndtere begyndende mistrivsel. Når børn mistrives, eller fællesskaber ikke fungerer, kan hjælpen og støtten skulle gives til fællesskabet fremfor til det enkelte barn. Forslaget hænger derfor tæt sammen med et øget fokus på og ansvar for trivsel i skolen og baserer sig på en præmis om,

at hjælpen skal ind i skolen, i stedet for at børn skal ud af skolen for at få hjælp. Skolen skal have et bredere blik for, hvordan ansvaret for trivsel i skolen for alle elever løftes. Og systemerne rundt om skolen skal hjælpe til, så skolen reelt bliver i stand til at løfte ansvaret. Indsatsen kan fx varetages af pædagoger, lærere, sundhedsplejersker med relevant efteruddannelse. De voksne tæt på børnene skal lære at kunne genkende symptomer for at kunne opspore mistrivsel og mentale helbredsproblemer tidligt og støtte i det nære miljø, når relevant og henvise videre når relevant. Behandling skal være transdiagnostisk, dvs. skal kunne gives til alle former for symptomer, således at diagnosticering ikke er nødvendig for at få relevant hjælp. Indsatsen skal være en del af et lærende system - det vil sige, at indsatsens effekter systematisk dokumenteres og viden deles, så indsatsen kan videreudvikles på nationalt plan

Løsningen kan organiseres med udgangspunkt i et samarbejde mellem skole og PPR. Derudover skal der være et tæt samarbejde med kommuner og regioner om de børn, der har brug for psykiatrisk behandling. Der er brug for et fast track ind i psykiatrien, så de børn, der er opsporet tidligt i skolemiljøet, får et relevant tilbud, så snart der er opnået kontakt, tillid og motivation.

7 Behandlingsgaranti og medindflydelse til behandling af mentalt helbred

Mentalt helbred skal sidestilles med alvorlig fysisk sygdom og behandles og forebygges med samme tilgang, som vi fx kender fra kræftbehandlingen. Her har pakkeforløb og behandlingsgaranti bidraget til, at det lykkes at forebygge og behandle kræft langt bedre end tidligere. En behandlingsgaranti ift. mentalt helbred kan fx udformes sådan, at der må gå max en uge fra henvendelse til egen læge til en første samtale med en behandler. Og praktiserende læger skal klædes på til at kunne løfte opgaven med at møde børnene og de unge på en anerkende og relationel måde.

Samtidig er der behov for at skabe mulighed for, at unge selv kan vælge en behandler baseret på egne ønsker til, hvad behandlingen skal hjælpe dem med og på personlig kemi. Det kunne fx ske ved at have en team af behandlere til rådighed med forskellige profiler og ekspertiser, som den unge selv kan vælge i mellem. Medindflydelse på behandlingsforløbet er afgørende for både motivation til og udbytte af behandlingen.

Forslaget indebærer en ændring af lovgivning og en investering i at tilbyde evidensbaseret støtte til flere unge mhp. at forebygge, at mentale helbredsproblemer vokser sig så store, at de fx betyder indlæggelser i psykiatrien og frafald fra uddannelse.

Den eksisterende ordning med psykologhjælp til unge over 18 med reduceret egenbetaling er utilstrækkelig, både på grund af meget lange ventetider, en egenbetaling på 40 pct. og en begrænsning på antallet af sessioner. En behandlingsgaranti for evidensbaseret støtte skal have et bredere fokus og sikre hjælp hurtigt og i det omfang, der skønnes nødvendig.

8 Børn og unge skal kunne vælge en voksen, der følger dem

Det er langt fra alle børn og unge, der har en voksen i deres liv, som følger dem, støtter og motiverer, og som er der, når livet er svært. Det skal alle børn og unge have, og de skal selv kunne vælge den voksne.

Forslaget er i sin essens et brud med, at vigtige relationer i barnets liv til fx lærere og pædagoger er på 'systemernes' præmisser og afbrydes, når barnet flytter skole, bliver myndig eller på anden vis rykker videre. Det er således et forsøg på at adressere det grundlæggende problem, at vi slipper børn og unge i overgangene mellem forskellige faser (fra dagtilbud til grundskole, fra grundskole til ungdomsuddannelse etc.). I stedet skal vi sikre, at der altid er voksne, der tager ansvar for, at børn og unge kommer godt igennem overgangene.

En forudsætning for forslaget er, at daginstitutioner, skoler og ungdomsuddannelser arbejder systematisk med at undersøge og afdække børn og unges trivsel og kontakt til betydningsfulde voksne, så der kan skabes mulighed for sådanne relationer, hvis de ikke findes. Har barnet eller den unge en betydningsfuld voksen, der er tilgængelig i hverdagen? Trives barnet i relationen og får den rette støtte? Sådant afdækning bør ske både i dagtilbud, skole og på ungdomsuddannelse.

Vi foreslår, at børn og unge, som ikke har en betydningsfuld voksen, skal være med til at bestemme, hvilken eller hvilke voksne, der skal følge dem. Det kan være en pædagog i børnehaven, en lærer eller pædagog i skole eller SFO, en idrætstræner eller anden frivillig fra et fritidstilbud, en kammerats forældre eller en god nabo. Den eller de voksne skal gives friheden til at skabe og vedligeholde relationer på tværs af sektorer, kommunegrænser og overgange - således at den voksne i et vist omfang købes fri fra sin primære funktion.

Forslaget indebærer et grundlæggende opgør med den ansvarsdeling i forhold til parametre som alder, institutionstilknytning eller diagnoser, vores systemer af mange gode grunde baserer sig på i dag. Det vil ganske givet være særdeles udfordrende at skabe den foreslåede fleksibilitet i en effektiv ressourcestyring, men det er på tide, at systemet tilpasser sig børnene og de unge frem for omvendt. Derfor bør der laves forsøg udvalgte steder med henblik på at udvikle en model, der kan gennemføres i praksis.

INSPIRATION FRA VIRKSOMME INGREDIENSER

At bane vejen til andre fællesskaber (brobygning) er en af de virksomme ingredienser, og der er fx. inspiration at hente i den måde, der bliver arbejdet med brobygning mellem civilsamfundet, skolen og erhvervslivet hos den socialøkonomiske virksomhed, PLAY. Hos PLAY har man "trænere" og ikke "kontaktpersoner". Trænerens rolle er ikke blot at bringe den unge til fodbold - de skal også støtte den unge i det miljø, som de forsøger at blive en del af, og de skal hjælpe miljøerne med at blive gode til at rumme unge, der har forskellige udfordringer. Det betyder, at der i PLAY lægges mange kræfter i at opdyrke samarbejder med de modtagefællesskaber, der brobygges til.

9 Tilbagetræk fremdriftsreformen

Selvom store dele af fremdriftsreformen er trukket tilbage eller sat ud af kraft, er det ikke blevet kommunikeret på en måde, der har ændret unges opfattelse af, at de skal skynde sig at blive færdige med deres uddannelse - og den deraf følgende bekymring for at "vælge forkert" og dermed "spilde tiden".

Den Nationale Sundhedsprofil viser, at andelen af studerende mellem 25 og 34 år, der oplever højt stressniveau, er steget fra 25,7 pct. i 2013 til 37,7 pct. i 2017, og at det gælder næsten hver tredje af de 16-24 årige studerende. Vores unge erfarings eksperter peger på, at meget af det pres, de oplever, kommer ud af den forventning, de oplever, at samfundet har til dem om hurtigt at komme igennem uddannelsessystemet og ind på arbejdsmarkedet og være produktive samfundsborgere.

Holdningen til, at unge skal skynde sig, og at de skal i uddannelse uanset, at de ikke ved, hvilken retning de skal i, opleves massiv og skaber et pres, der får unge til at føle sig som en fiasko, hvis de ikke oplever at være på rette spor i præcis det tempo, der forventes af dem.

Det skal vi have lavet om på, så det står helt klart for børn og unge, at vi som samfund ønsker, at de finder deres egen vej gennem ungdomslivet, at der er mange forskellige veje, og at omveje og pauser ikke er lig med fejl og spildtid.

Derfor tror vi, at det er nødvendigt, at der bliver sendt et klart signal fra politikere om, at fremdriftsreformen har haft store, uhensigtsmæssige og utilsigtede konsekvenser, og at det er vigtigere at unge trives og finder deres egen vej, end at de skynder sig igennem uddannelsessystemet.

10 En ny tilgang til vejledning og afklaring på tværs af institutioner

En ny tilgang til vejledning og afklaring skal understøtte, at unge oplever at blive mødt som hele mennesker, og at den vejledning de modtager og de muligheder for støtte de får, hjælper dem på vej med udgangspunkt i deres egen motivation og interesser. Denne tilgang kan både indarbejdes i den nuværende UU-vejledning, i vejledningen i de kommunale ungeindsatser (KUI), i jobcentrene og i vejledningerne på de enkelte skoler/uddannelsesinstitutioner.

En måde at gå i gang med at udvikle og implementere en ny tilgang til vejledning kunne være at igangsætte et forsøg, hvor der fx arbejdes med afsæt i en mindre gruppe folkeskoler, hvor en ny vejledningsmodel udvikles og testes.

Vejledningen kan tilbydes fra udskolingen og frem i det omfang, den unge selv oplever at have brug for det. Vejlederen følger den unge igennem overgange mellem forskellige uddannelser, jobsituationer eller perioder, hvor de ikke er i job eller uddannelse. Vejlederes opgave skal være at tale med unge om motivation, behov, interesser og drømme for livet og vejlede om, hvordan de kan arbejde videre med disse – også uden for uddannelsessystemet.

Vejledningen består af et team af vejledere med forskellige profiler, erhvervserfaringer og netværk, som kan bringes i spil alt efter, hvilke interesser og behov den unge har. Et af de centrale værktøjer er vejledernes adgang til netværk af personer, virksomheder, uddannelser, civilsamfundsorganisationer mm., som kan give indsigt i forskellige karriere- og uddannelsesveje. Vejlederens rolle er at bane vej for, at de unge kan prøve sig selv af i forskellige kontekster og brancher for dermed at bidrage til afklaring hos den unge af interesser, styrker og muligheder.

I vejledningssamtalerne er der fokus på at afdække den unges livssituation nu og her: interesser, styrker, udfordringer, netværk, relationer og tilknytning til fællesskaber. Kort sagt skal vejledningen foregå ud fra en grundig afdækning og forståelse af den unge som et helt menneske, der skal vejledes godt på vej videre i livet.

Forsøget kan også designes bredere, så brobygning og netværk tænkes ind i flere af myndigheds- og vejlederfunktioner, der er i kontakt med den unge. Fx lærere på skolen, skolesocialrådgiver, PPR, og myndighedspersoner i forvaltning. Det vil være relevant at denne bredere gruppe indgår i forsøget og er med til at udvikle en fælles praksis omkring en ny tilgang til vejledning med fokus på brobygning.

JOBCENTRENES VEJLEDNINGSGAVEN

Denne tilgang til vejledning vil også være oplagt at implementere i jobcentrene, da dette sted er kontaktpunktet for mange unge, og fordi mange af de unge oplever, at sagsbehandlere ikke er i stand til at hjælpe dem godt videre. De efterspørger en mere ligeværdig relation og et reelt samarbejde med sagsbehandleren, der tager udgangspunkt i, hvilket liv de unge drømmer om. Og de efterspørger sagsbehandlere, der har vilje og netværk til at finde det helt rigtige sted for dem.

Vejledningen i jobcenteret skal have et bredere fokus end at de unge hurtigst muligt skal i job og uddannelse. Der skal være tid til, at de unge finder ud af, hvad de gerne vil. Mange af de unge kan i denne proces have brug for andre unge at spejle sig i og gøre ting sammen med. De har også brug for at få trænet kompetencer til at begå sig i fællesskabet - kompetencer som de senere skal bruge på uddannelser og på arbejdspladser. De unge oplever, at det, der foregår i jobcentrene, er meget individuelt - fx individuelle samtaler og individuelle aktiviteter, som cv-kurser.

INSPIRATION FRA VIRKSOMME INGREDIENSER

Fra analysen af ingredienser ved vi, at det er virksomt at lade lyst og interesser vise retning og at bane vejen til andre fællesskaber (brobygning).

Der kan findes inspiration til at arbejde med dette bl.a. hos Aspiranterne i Helsingør. Her er der fokus på, at de unge skal have indsigt og udsyn, og at de skal finde ud af, hvilket menneske, de gerne vil være. Indsatsen er karakteriseret ved, at man "går en ekstra mil" for, at de unge kan få mulighed for at arbejde med en bestemt drøm eller faglig passion. Det indebærer, at indsatsen trækker bredt på netværk af fagpersoner (fx i den kulturelle branche). Aspiranterne er fysisk placeret i et kulturelt og kreativt miljø på havnen, hvor der er gode muligheder for, at de unge kan arbejde tæt på andre i branchen. Fra analysen af ingredienser ved vi også, at det at være en del af et hold er virksomt. Det gælder fx. Vindmøllen, der er et ungejobcenter i Esbjerg Kommune, der er etableret med inspiration fra teori om relationel velfærd. I Vindmøllen er der fokus på, at de unge opbygger stærke fællesskaber, de er med til at bestemme, hvilke aktiviteter, der skal foregå, og så er der god tid. Der er selvfølgelig fokus på job og uddannelse, men først, når de unge er klar.

11 Udforskningstid

Unge, der har svært ved at indgå i uddannelse eller arbejde, skal have mulighed for at få en pause fra udefrakommende forventninger og pres. Det vil sige, at unge får mulighed for at have en periode, hvor alle krav til fremdrift og krav til opbygning af uddannelsesmæssige kompetencer bliver fjernet. I denne periode får de et dedikeret forsørgelsesgrundlag, modtager vejledning og kan deltage i forskellige typer af aktiviteter. Det skal give de unge mulighed for at få ro i livet og for at opsøge og modtage vejledning og aktiviteter, der giver dem selvindsigt, erfaringer med at håndtere egne udfordringer/diagnoser, fællesskaber og den base, der er en forudsætning for at kunne finde en vej videre.

Vores unge erfaringseksperter har understreget, at det er vigtigt, at den unge får hjælp og støtte til at finde og formulere formålet med udforskningstiden, så det ikke opleves som formålsløst, men som en mulighed. Støtte til at finde ud af, hvilke aktiviteter, der er relevante, skal ske med afsæt i den unges egne behov og interesser, jf. forslaget om en ny tilgang til vejledning. Det er vigtigt, at den palet af aktiviteter, som den unge kan engagere sig i, ikke bliver begrænset til kommunale tilbud. Det skal fx være muligt at være aktiv i civilsamfundet som sin primære beskæftigelse i en periode, uanset om man er deltager eller frivillig.

Der findes allerede en lang række værktøjer, indsatser og aktiviteter, det kan være relevant at tilbyde unge som en del af udforskningstiden. Der er mange tilbud i civilsamfundet, i virksomheder, i kulturen og på det folkeoplysende område, som unge kan vælge imellem. Der er dog den grundlæggende udfordring, at den enkelte sagsbehandler sjældent kender til dem alle. Det giver store begrænsninger i hvilke udviklingsmuligheder, unge bliver tilbudt. Derfor bør der ske en langt mere systematisk videndeling, etablering og udvikling af indsatser og aktiviteter på tværs af kommunerne.

Der er et vigtigt spørgsmål om, hvilke unge, der skal tilbydes denne ordning. En model kan være, at det er noget man visiteres til, fordi vurderingen er at man "ikke kan andet". Det indebærer en væsentlig risiko for, at de unge oplever det som stigmatiserende at tage udforskningstid, og at det ikke vil blive tilbudt i tilstrækkelig høj grad. En anden model kunne være, at muligheden gives til alle unge, der ønsker det med den risiko, at nogle unge, som måske godt kunne gå i gang med en uddannelse, vælger det. Det vil være tro mod den grundlæggende værdi om, at vi skal designe systemet ud fra en tro på, at alle unge gerne vil tage en uddannelse, fordi de godt ved, at det er et centralt element i at skabe sig det liv, de drømmer om.

Modellen kan evt. udvikles og afprøves i et frisættelsesforsøg, hvor man ikke frisætter de enkelte institutioner, men frisætter de forløb og kontaktpunkter, unge har med systemet. Man kan i det videre arbejde med modellen tage inspiration fra den tidligere fri ungdomsuddannelse, der gav unge mulighed for selv at sammensætte en ungdomsuddannelse.

INSPIRATION FRA VIRKSOMME INGREDIENSER

Mange unge passer ikke ind i de klassiske indsatser, som et jobcenter tilbyder - fx. en virksomhedspraktik eller et 13-ugers jobafklaringsforløb. De har brug for længerevarende indsatser, hvor de kan tilegne sig nye kompetencer og finde ud af,

hvad der er det rigtige for dem. Og de har brug for indsatser, der formår både at støtte dem og være ambitiøse sammen med dem - dvs. indsatser, der anvender ingrediens nr. 7 om at blive skubbet tilpas i den rigtige retning.

Der er flere eksempler på denne type indsatser - fx. KLAR TIL START, Aspiranterne og Højskole Uden Mure. De tilbyder en håndholdt indsats, der ligger i et krydsfelt mellem uddannelse, beskæftigelse og social indsats.

12 Personlige udviklingsbudgetter

Ideen med at oprette personlige udviklingsbudgetter er inspireret af succesfulde eksempler fra beskæftigelsessystemet på, at langtidsledige har fået mulighed for selv at råde over et større beløb for at bringe sig selv tættere på arbejdsmarkedet, frem for at modtage passive ydelser. Den samme model kunne testes ift. at give unge mere handlefrihed og indflydelse på, hvad der skal til for, at de bliver klar til at starte på en uddannelse.

Signalet til de unge vil være, at samfundet investerer det, der skal til, for at de bliver klar til at tage en uddannelse. Investeringen ligger både i at lade unge bruge den tid, der er behov for, og kan også gå til bestemte aktiviteter, som kan understøtte den udvikling, som den unge ønsker for sig selv. Forslaget kan også bidrage til at udligne de forskellige udgangspunkter mellem unge med en stor børneopsparing og unge uden.

13 Kvalificeret modspil og adgang til netværk

Der findes i dag en lang række mentorordninger både i kommunalt regi og i civilsamfundet, og mange af dem synes at have god virkning og har gode evalueringer. En mentor kan støtte en ung i at finde sin vej i livet, afdække talenter og interesser, inspirere med kendskab til forskellige muligheder. En mentor kan med sit netværk hjælpe en ung godt på vej, som ellers ikke har adgang til et netværk. En mentor kan være en vigtig sparringspartner, altid med positive forventninger til den unge og kan både skubbe blidt, støtte og give kvalificeret modspil, når det er nødvendigt.

En mentor, som selv har erhvervserfaring og har netværk og udsyn, kan være med til at udvide perspektivet for den unge, og kan hjælpe med at finde veje ind de steder, den unges interesser peger i retning af. En mentor af denne type har en anden frihed end en sagsbehandler eller jobkonsulent til at støtte den unge i dennes interesser og motivation og til at hjælpe med at åbne døre og skabe forbindelser de rette steder.

Alle unge skal derfor tilbydes en mentor fra en virksomhed eller organisation. For at styrke koblingen til arbejdsmarkedet skal mentorordningen forankres i en fondskonstruktion, hvor unge og virksomheder/organisationer har ledelsesansvaret i fællesskab. For at understøtte virksomhedernes/organisationernes incitament til at påtage sig denne opgave, modtager de et skattefradrag for hver mentee de påtager sig ansvaret for.

14 Jobcentre skal kunne investere i en samlet indsats

Indgangen til systemet for mange unge, der ikke er i gang med job eller uddannelse er jobcenteret. Men vores unge erfaringseksperter oplever, at de tilbud, der er i jobcenteret, ofte ikke hjælper dem, er meningsløse eller ignorerer de udfordringer, som de unge står med, fremfor at tage hånd om dem.

Jf. analysen af virksomme ingredienser findes der eksempler på indsatser, der arbejder med unges samlede livssituation. Men disse indsatser passer typisk ikke ind i de rammer og økonomiske ressourcer, som jobcentrene arbejder ud fra.

Der er behov for, at jobcentrenes muligheder, ressourcer og blik for indsatser, der adresserer den unges samlede livssituation styrkes. Det handler dels om nye rammer for beskæftigelsesindsatsen væk fra proceskrav og standardiserede tilbud og dels om jobcentrenes muligheder for at aktivere de nødvendige ressourcer både i det offentlige system og i samarbejder med civilsamfund og virksomheder.

En vej at gå er, at man ser indsatserne som en kommunal investering, hvor udgifter på kort sigt tjenes hjem over de næste år gennem sparede udgifter på forsørgelse. En anden vej er, at der findes finansiering i flere forvaltninger - fx så både jobcenteret og socialforvaltningen bidrager til at finansiere indsatsen. En tredje vej kunne være at se disse indsatser som uddannelse frem for en beskæftigelsesindsats og lade det være en statslig finansiering.

TAK TIL ALLE, DER HAR BIDRAGET

**Først og fremmest alle vores
unge erfaringseksperter!**

Medlemmer af Akademiet for Social Innovation

Anders Ertmann, adm. direktør, Intermail
Anders Mørk Hansen, direktør, Diakonissestiftelsen
Anna Bisp Asghari, direktør, Ungdomsbureauet
Anne Marie Skov, Bestyrelsesforkvinde, Tuborgfondet
Britt Wendelboe, Programchef, Trygfonden
Camilla Damgaard Bjerre, fondsdirektør, Den Sociale Investeringsfond
Carsten Lassen, adm. direktør, Specialisterne
Claus Bjørn Billehøj, partner, Mobilize
Dorte Bukdal, Centerchef, Videnscenter for Socialøkonomi, Copenhagen Dome
Dorte Nørregaard, Centerchef, Videnscenter om Handicap
Dorthe Petersen, adm. direktør, PlanBørnefonden
Helle Vibeke Carstensen, kommunaldirektør, Faaborg-Midtfyn Kommune
Helle Øbo, direktør, Askovfonden
Jan Sørensen, bestyrelsesformand, Boldklubben Skjold
Katrine Finke, sekretariatschef, Vidensråd for Forebyggelse
Kathrine Geisler Madsen, souschef, Strategi og Programudvikling, Lauritzen Fonden
Kenneth Flex, direktør, DRC Integration
Laura Auken, Centerchef, Center for Frivilligt Socialt Arbejde
Lene Hjorth, ejer, Lene Hjorth Consulting
Maria Kavita Andersen, direktør, Mind Your Own Business
Marie Traasdahl Staahl, Executive Director of Innovation and Programs, GAME
Mathias Findalen, programleder, Tuborgfondet
Mette Rønnau, Direktør, CABI
Nicolai Houe, bestyrelsesmedlem, Coop Amba
Peter Giacomello, sekretariatschef, Tuborgfondet
Rasmus Mikander, adm. direktør, SimpleDK
Rillo Rud, direktør, Ventilen
Sara Gry Striegler, programdirektør, Dansk Design Center
Sarah Smed, museumsleder, Forsorgsmuseet
Sine Egede, direktør, Bikubenfonden
Susanne Søndergaard Hansen, Uddannelsesdekan, VIA University College
Thomas Braun, direktør, Studenterrådgivningen
Torben Frølich, kommunaldirektør, Gentofte Kommune
Trine Hammershøj, direktør, Det Sociale Netværk/Headspace
Ulrik Kampmann
Vibeke Normann Anders, direktør, Socialt udviklingscenter SUS

Alle bidragsydere har personligt bidraget og tegner i denne sammenhæng ikke deres organisation.

Andre

Allan Klie, Direktør og stifter, Aspiranterne

Heidie Graversen, Direktør, Foreningen Børn og Unges Trivsel – Indsats UNIK

Helene Forsberg, Programchef, Læseforeningen

Højskole Uden Mure

Louise Rosenthal Jensen, Projektleder, Foreningen Lige Adgang

Mads Edelvang-Pejrup, formand, SUMH

Rasmus Kjeldahl, Direktør, Børns Vilkår

Rikke Ørnberg, Rektor, FGU Aalborg

Tina Jensen, Rektor, FGU Nord

Torben Vind Rasmussen, Formand, Efterskolerne

Vigga Hassing Pedersen, Teamchef, Ungeenheden KUI, Rødovre Jobcenter

Grafik

Zelda von Wieding Lidin

Foto

Helene Wiinholt

Lizette Kabré